

В. М. Шестопалов, І. П. Онищенко

АНДРІЙ ЄВТИХІЙОВИЧ БАБИНЕЦЬ

(До 100-річчя від дня народження)

Минуло 100 років від дня народження Андрія Євтихійовича Бабинця і 29 років з того дня, як його не стало серед нас.

Але значна частина досліджень, які проводяться і сьогодні, започаткована саме ним. Адже завдяки його зусиллям гідрогеологічний напрям науки в Академії наук (АН) України став базуватись на застосуванні таких сучасних методів аналізу, як мас-спектрометрія, ядерно-магнітний резонанс, ізотопія, математичне моделювання, ядерна геофізика тощо. Завдяки цьому вона набула сучасного обліку, а Інститут геологічних наук (ІГН) став нарівні з іншими найбільш передовими науковими центрами колишнього Радянського Союзу в галузі гідрогеології, а також споріднених з нею напрямів – інженерної геології і морської геології.

Основні віхи життя Андрія Євтихійовича Бабинця такі.

А. Є. Бабинець народився 30 листопада 1911 р. у Києві в робочій родині. Після семирічного початкового навчання у 1927 р. вступив до Київського меліоративного технікуму, який закінчив у 1931 р. з дипломом гідротехніка. Деякий час працював у Київській меліоративній конторі.

У 1932 р. А.Є. Бабинець вступив на другий курс Київського гірничо-геологічного інституту, який закінчив у 1935 р., захистивши дипломний проект з оцінкою "відмінно". Після закінчення інституту він отримав направлення на роботу в ІГН АН УРСР, де до початку Великої Вітчизняної війни виконував обов'язки старшого наукового співробітника.

В цей же час проявилися організаційні здібності Андрія Євтихійовича. Його обирають секретарем комітету комсомолу АН УРСР, згодом депутатом Київської міської ради народних депутатів. Навички та зв'язки, отримані у цей період, згодом відіграють велику роль у його здатності швидко та ефективно вирішувати проблеми Сектору гідрогеології та інженерної геології ІГН АН УРСР – від отримання сучасного обладнання до розв'язання кадрових питань.

У 1939 р. Андрій Євтихійович вступив в аспірантуру ІГН АН УРСР, а у 1941 р. закінчив роботу над кандидатською дисертацією, присвяченою водопостачанню Львову. Однак захисту дисертації завадила Велика Вітчизняна війна.

Під час Вітчизняної війни А. Є. Бабинець займався військово-геологічним забезпеченням бойових дій Південно-Західного, Сталінградського, Південного та 4-го Українського фронтів. Його діяльність була високо оцінена командуванням фронтів та штабом інженерних військ Радянської армії – він був нагороджений орденом Вітчизняної війни другого ступеня, двома орденами Червоної Зірки та медалями.

Після демобілізації у 1945 р. А. Є. Бабинець повернувся на роботу в ІГН АН УРСР на посаду старшого наукового співробітника, у 1946 р. захистив підготовлену раніше кандидатську дисертацію.

Із серпня 1948 р. Андрій Євтихійович очолював відділ гідрогеологічних проблем, виконував обов'язки заступника директора, а з січня 1950 р. по липень 1953 р. – директора ІГН АН УРСР.

Водночас з 1946 по 1953 р. А. Є. Бабинець займався також викладацькою роботою. У 1946 р. він був обраний на посаду доцента, а у 1949 р. – завідуючого кафедрою гідрогеології та інженерної геології Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка.

З 1953 по 1968 р. А.Є. Бабинець – заступник директора ІГН АН УРСР. У 1961 р. відділи та лабораторії гідрогеологічного профілю були об'єднані у Сектор гідрогеології та інженерної геології, з організацією якого розгорнулися дослідження з різних напрямів. Сектор гідрогеології та інженерної геології, очолюваний вченим, став найбільшим багатогалузевим центром гідрогеологічної науки в Україні.

У 1961 р. Андрій Євтихійович захистив докторську дисертацію "Подземные воды юго-запада Русской платформы (распространение и условия формирования)". Монографія з цією ж назвою стала науковим бестселером та досі є чи не найбільш цитованим джерелом вітчизняних гідрогеологічних публікацій. У 1963 р. А. Є. Бабинцю було присвоєно звання професора, а у 1964 р. обрано член-кореспондентом АН УРСР.

Період, який охоплює 60- та 70-ті роки минулого століття, став найбільш динамічним для вітчизняної гідрогеології. Країна, переборовши наслідки війни, нарешті отримала змогу вкладати кошти в науку. Термін "науково-технічна революція" підтверджувався на практиці. Саме тоді Сектор гідрогеології та інженерної геології отримує надсучасне, як на той час, наукове обладнання: спектрометри ядерно-магнітного та електронно-парамагнітного резонансу, мас-спектрометр, потужний преси для віджимання порових розчинів, сучасне радіометричне та хіміко-аналітичне обладнання, пристрої електричного моделювання гідрогеологічних процесів тощо.

Гідрогеологічні дослідження виходять на новий рівень. Якщо раніше перед гідрогеологією ставилися переважно суто практичні завдання, то у цей період вже вивчаються ізотопний, мікрокомпонентний, газовий склад та структура води, наявність органічних і комплексних сполук у мінеральних водах та їх вплив на живі організми, гідрогеологія Світового океану, волого- та солепереніс у зоні аерації, розпочинається масштабне гідрогеологічне моделювання та створення постійно діючих гідрогеологічних моделей.

Різко активізується експедиційна діяльність Сектору гідрогеології та інженерної геології. Експедиції охоплюють практично всі регіони України: Карпати та Крим, Полісся і Причорноморські степи, Український щит та Донбас.

У науковців сектору вперше з'являється можливість вивчати донні відклади Чорного та Червоного морів, шельфів Індійського та Атлантичного океанів під час морських експедицій. У престиж-

них морських експедиціях беруть участь не тільки відомі вчені, а й інженери, хіміки, аспіранти.

Відмінною рисою Андрія Євтихійовича Бабинця була виключна різнобічність наукових інтересів, його відчуття нових і перспективних наукових напрямів. Такій різнобічності знань та інтересів дуже допомагала активна участь його в республіканських, загальносоюзних та міжнародних семінарах, конференціях та конгресах, де він виступав з доповідями про результати досліджень з актуальних питань гідрогеології та інженерної геології, з великою увагою ставлячись до праць своїх колег, активно беручи участь у науковій полеміці. Нові та перспективні напрями досліджень вчений прагнув перевірити, розвинути та впровадити в ІГН АН УРСР. Андрій Євтихійович Бабинець активно спілкувався із спеціалістами-гідрогеологами різних країн, мав тісні не тільки наукові, а й суто дружні особисті стосунки з науковцями Росії, Казахстану та Узбекистану, Білорусії та Молдавії, республік Прибалтики. Участь у конференціях в Чехословаччині, Румунії, робота у Гідрогеологічній секції Карпато-Балканської геологічної асоціації, експедиції на науково-дослідних судах "Михаил Ломоносов" та "Академик Вернадский" зробило ім'я Андрія Євтихійовича знаним серед міжнародної наукової спільноти.

А. Є. Бабинець систематично виступав з лекціями та доповідями в наукових та виробничих організаціях, навчальних закладах, у пресі та на телебаченні.

Мінеральні, термальні та промислові води, порові розчини глинистих порід, хімічний та ізотопний склад підземних вод, волого- та солепереніс у зоні аерації, питання охорони підземних вод, гідрогеологічне районування, морська гідрогеологія, ресурси підземних вод – це далеко не повний перелік проблем, над якими працював вчений зі своїми учнями. Він вмів виявляти та залучати до вирішення наукових проблем творчу молодь, приділяючи багато уваги становленню її наукових поглядів, вмінню аргументовано відстоювати свої позиції. В подальшому ці фахівці захищали дисертації, ставали лідерами своїх наукових напрямів.

Варто зазначити, що нарівні із заглибленістю у проблеми гідрогеології, Андрій Євтихійович Бабинець добре знався на літературі, живописі, музиці. У вільний час полюбляв займатися фізичною працею, добре плавав, ходив на лижах, працював на дачі.

В повсякденному житті, незважаючи на високі академічні ранги, він був рівним серед рівних. В польових експедиціях, наприклад, залюбки чистив картоплю чи мив посуд.

Помер Андрій Євтихійович Бабинець 1 листопада 1982 р. у Ленінграді під час відрядження.

Похований у Києві на Байковому кладовищі. Йому було лише 70 років.

З того часу минуло близько 30 років. Перед вітчизняною гідрогеологією поставали нові, небачені досі проблеми, серед яких одна з найактуальніших – гідрогеологічні аспекти подолання Чорнобильської катастрофи. Відділення гідроге-

ології та інженерної геології ІГН АН України, засноване Андрієм Євтихійовичем Бабинцем, гідно змогло зустріти виклики нового часу.

Ін-т геол. наук НАН України,
Київ
E-mail: geoj@bigmir.net

Стаття надійшла
14.12.11